पुणे वृत्तान्त लोकसत्ता
शुक्रवार, १३ डिसेंबर २००२

लोकसत्ता पुणे वृत्तान्त
पिंपरी-चिंचवड परिसर

होमिओपॅथीला लोकप्रिय बनविणारे डॉक्टर

जे का रंजले गांजले।
त्यासी म्हणे जो आपुले।
तोचि साधु ओळखावा।
देव तेथेची जाणावा।

या ओळी सार्थ करून दाखविणारे व आपल्या नावाप्रमाणे अमर करता आले नाही तरी दीर्घायुषी करणारे डॉ. अमरसिंह दत्तात्रय निकम. पिंपरीत त्यांचे रुग्णालय अनेक प्रकारच्या व्याधीने ग्रासलेल्या व वेदनेने तळमळणाऱ्या लोकांचे तीर्थस्थान झाले आहे. एवढे भव्य दिव्य काम तिथे चालू आहे. ध्येय, निष्ठा, श्रद्धा, चारित्र्य, बुद्धिमत्ता, संशोधक वृत्ती या गोष्टींच्या बळावर माणूस गगनाला गवसणी घालू शकतो. याचा अनुभव तिथे गेल्यावर आला. व्याधीने तळमळणाऱ्याला वेदनामुक्त करणे हीच ईश्वरसेवा आहे, असे डॉ. मानत असावेत.

सहज एकदा पेशंट म्हणून जाण्याचा योग आला. डॉक्टरांनी अत्यंत आस्थेनी चौकशी केली. त्यांच्या प्रेमळ स्वभावामुळे त्यांच्याविषयीचा आदर दुणावला. सदृढ बांधा, प्रसन्न व्यक्तिमत्त्व, नम्र व शालीन स्वभाव, साधी राहणी, मधुरवाणी फार काही सांगून गेले. रुग्णालयाचे नाव 'आदित्य' नावाप्रमाणेच सूर्यासारखे काम तिथे चालू आहे. 'जाता तरी सुखे जा' हेच या रुग्णालयाचे ब्रीदवाक्य असावे, असे वाटले. या क्षेत्रात डॉ. अमरसिंह निकम यांचे आजोबा विठ्ठल लक्ष्मण निकम यांनी पाया घातला. वडील दत्तात्रय विठ्ठल निकम यांनी भिंती बांधल्या. डॉ. अमरसिंह द. निकम यांनी कळस चढविला. चौथी पिढी याच क्षेत्रात येणार आहे. पिंपरीच्या औद्योगिक नगरीत ५० बेडनी सज्ज असे हे रुग्णालय डौलात उभे आहे. जगातील हे एकमेव रुग्णालय आहे. हे या रुग्णालयाचे वेगळे वैशिष्ट्य आहे. डॉ. जमिनीवर उभे राहून आकाशातील नक्षत्रे मोजतात, असेच चित्र येथे दिसले. होमिओपॅथीच्या औषधाने रोग मुळापासून बरा होतो हे डॉ. निकम यांनी समाजाला सिद्ध करून दाखविले आहे. होमिओपॅथीचे जनक डॉ. सॅम्युअल फेड्रिक हानीमान यांच्या आत्म्याला नक्कीच शांती मिळाली असेल. माझ्या मुलीचे डोके वयाच्या ५ व्या वर्षांपासून दुखत होते. अनेक नामांकित डॉक्टरांची ट्रिटमेंट घेतली. पण गुण आला नाही. त्यांच्या औषधामुळेच तिला बरे वाटले.

आज तिचे वय बावीस आहे. आठवड्यातून दोन दिवस ती झोपूनच राहायची. वेदना तिला सहन व्हायच्या नाहीत. असे १७ वर्षे चालू होते. आज

डॉ. निकम यांचे वडील दत्तात्रय निकम हे होमिओपॅथीचे एक नामांकित डॉक्टर आहेत. सुरुवातीला पिंपरी ग्रामपंचायतीत डॉक्टर म्हणून काम करीत. त्या वेळी दहा पैशाला होमिओपॅथीचे औषध मिळायचे. नंतर काही वर्षांनी त्यांनी पिंपरी गावात स्वतःचा होमिओपॅथीचा दवाखाना सुरू केला. जवळच्या पंचक्रोशीतील लोक त्यांच्याकडे औषध घेण्यासाठी येत असत. संयुक्त महाराष्ट्राच्या चळवळीतही त्यांनी भाग घेतला होता. वडिलांचा वारसा पुढे चालविण्यास या होमिओपॅथीबद्दल काही अनुभव त्यांना आले. एकदा त्यांच्या पायात काटा मोडला होता. त्या वेळी काटा मोडला की, सुईने पोखरून काटा काढणे, बिब्बा घालणे असे उपाय असायचे. तेव्हा त्यांचे वडील दत्तात्रय निकम यांनी त्यांना होमिओपॅथीचे औषध दिले. दुसऱ्या दिवशी काटा आपोआप बाहेर आला. तेव्हा त्यांनी ठरविले की, आपण होमिओपॅथीचेच डॉक्टर व्हायचे. लहान वयात असे बीज रूजले गेले.

डॉ. अमरसिंह निकम यांनी खामगाव, जिल्हा बुलढाणा येथील होमिओपॅथी मेडिकल कॉलेजमधून डी. एच. एम. एल. झाले. नंतर लोकमान्य हॉस्पिटल, चिंचवड येथे ३ वर्षे इन्टर्नरशीप केली. पुढे चिंचोली पिंपळे सौदागर अशा खेड्यात काही दिवस प्रॅक्टिस केली. या अनुभवामुळे होमिओपॅथीचे रुग्णालय काढावे, असे त्यांना वाटू लागले. रोगी निरीक्षणाखाली असेल तर ट्रिटमेंट देणे सोपे जाते. सातत्य व नियमितपणा राहतो. वडिलांचा होमिओपॅथीचा दवाखाना होताच, पुढे त्याच जागेत डॉ. निकम यांनी चार मजली बिल्डिंग बांधली. अनेक अडचणींना तोंड देऊन बांधकाम पूर्ण केले. २ मे १९९५ रोजी आदित्य रुग्णालय असे त्याचे नामकरण झाले. डॉक्टरांचा फोन नं. ७४१२५४९ आहे.

डॉ. अमरसिंह निकम

पहिल्या तीन मजल्यापर्यंत पेशंट असतात. चौथ्या मजल्यावर डॉक्टर स्वतः राहतात. सुरुवातीला रुग्णालयात चारच पेशंट होते. आज ५० बेड्स पेशंटनी भरलेली आहेत. डॉक्टरांचे स्वप्न सत्यात अवतरले.

जगात नामांकित होमिओपॅथी डॉक्टर आहेत, भारतातही होमिओपॅथीचे तज्ज्ञ डॉक्टर आहेत. कलकत्ता, मुंबई येथे होमिओपॅथीचा भरपूर प्रसार झाला आहे. जर्मनी म्हणजे होमिओपॅथीची पंढरी आहे. डॉ. हानीमानचे संग्रहालय तिथे आहे, पण रुग्णालय तेथे नाही.

पॅरिसमध्ये डॉ. हानीमानचे निवासस्थान आहे. ते आजही सुस्थितीत आहे, पण होमिओपॅथीचे रुग्णालय नाही. डॉ. निकम यांचे हे होमिओपॅथीचे एकमेव रुग्णालय आहे. भारतीयांना अभिमान वाटावा असे काम सेवाभावाने डॉ. निकम करीत आहेत.

ही आरोग्याची गंगा केवळ भारतीय रोग्यांनाच नव्हे तर परदेशी गेलेल्या भारतीयांनाही आपल्या कुशीत सामावून घेते व अमृतसिंचन करते. अमृतकुंभच डॉक्टरांना गवसला आहे, असे वाटते. जगातला कुठलाही होमिओपॅथी डॉक्टर भारतात आला की, डॉ. निकम यांच्या

४ पुणे वृत्तान्त
लोकसत्ता
शुक्रवार, १३ डिसेंबर २००२

पिंपरी- चिंचवड परिसर

व्यक्ती विशेष

उज्ज्वला अथावर

होमिओपॅथीमध्ये मानवी मनाला फार फार महत्त्व आहे. मन रोगी झाले की, त्याचा परिणाम आपोआप शरीरावर होतो मग शरीर रोगी होते. रुग्ण मनाचे व शरीराचे विकास दूर करणे म्हणजेच होमिओपॅथी होय. या उपचार पद्धतीत इंजेक्शन, सलाईन, सर्जरी, ऑक्सिजन देणे हा प्रकार नाही. फक्त ठरल्याप्रमाणे वेळेवर गोळ्या घेणे बंधनकारक आहे. भारतासारख्या गरीब देशात अशा रुग्णालयांची अत्यंत गरज आहे. येथे बरे होण्याची खात्री पण असते, मुख्य म्हणजे रोग्यांना स्वस्तात औषधे दिली जातात.

डॉक्टरांनी आधुनिक तंत्रज्ञानाचा वापर केला आहे. डॉक्टरांनी वेबसाईट उघडली आहे. रोग्याला त्यांची वेळ मिळायला बराच वेळ जातो. तपासणीसाठीसुद्धा भरपूर वेळ जातो. डॉक्टर रोग्याची माहिती कॉम्प्युटरमध्ये फीड करून ठेवतात. केसपेपर तयार करताना त्याचे व्हिडिओ चित्रण करतात. यामुळे रुग्णाच्या आजाराबाबतचे चित्रफित तयार असते. रोगनिदानासाठी त्यांचा फार उपयोग होतो. प्रत्येक बॉर्डमध्ये व्हिडिओ कॅमेरा आहे. डॉ. घरी असले तरी वॉर्डमध्ये रोगी कोणत्या अवस्थेत आहे हे कळते. शिस्त, स्वच्छता, पेशंटभोवती गर्दी आहे का? या साऱ्या गोष्टी त्यांना घरी बसून पाहता येतात. इंटर्नरशीपसाठी ८ ते १० डॉक्टर तिथे काम करतात. ५ ते ६ परिचारिका आहेत.

रुग्णालय सुरू झाल्यापासून आजतागायत एकही रुग्ण दगावल्याची नोंद नाही. हे वेगळे वैशिष्ट्य या हॉस्पिटलमध्ये पाहायला मिळाले. बरा झालेला पेशंट अनेक रोग्यांना येथे पाठवितो. हीच डॉक्टरांना मिळालेली पावती आहे. गरिबापासून श्रीमंतापर्यंत उच्चशिक्षितापासून अशिक्षितापर्यंत सर्व थरातील पेशंट तिथे ॲडमिट असतात. सर्वांना सारखीच ट्रिटमेंट दिली जाते.

दुसरी गोष्ट म्हणजे अगदी लहान मुलांपासून वृद्धापर्यंत पेशंट ॲडमिट असतात.

जग आज पैशाभोवती फिरत असताना डॉक्टरांचे रुग्णालय समाजासमोर एक आदर्श आहे. तेही एकविसाव्या शतकाच्या उंबरठ्यावर. डॉ. १२-१२ तास काम करतात. थकवा, कंटाळा बहुतेक त्यांच्याजवळ येत नाही. एखादा गरीब आला की त्याला फी देणे शक्य नाही, तर डॉक्टर त्याच्यावर ट्रिटमेंट करतात व फी घेत नाहीत. गरिबाबद्दलची ही त्यांची सहानुभूती फार काही सांगून जाते.

साबूदाण्यासारख्या असणाऱ्या गोळ्यांचा प्रभाव मला कळला. अशा या गोळ्या मानवाला जीवदान देतात. त्यांच्या पत्नी सौ. सुधा निकम या मला वॉर्डमध्ये घेऊन गेल्या. प्रत्येकांना काय काय होतयं हे विचारण्यास सांगितले. कॅन्सर, दमा, स्त्रियांचे रोग, मानदुखी, डोकेदुखी, अर्धांगवायू, ब्रॉंकायटिस, हाता-पायाला मुंग्या येणे, गळ्यातील थॅराईड ग्रंथीची वाढ, वजन वाढलेले, कातड्याचे वेगवेगळे रोग अशा रोगांनी त्रस्त पेशंट तिथे होते.

एका माणसाला हृदयाची शस्त्रक्रिया करण्यास सांगितले होते. पैशाअभावी

डॉ. अमरसिंह निकम

शस्त्रक्रिया करणे त्याला शक्य नव्हते. या रुग्णालयात एक महिना राहिला व बरा होऊन घरी गेला. एका बाईचे मूल जन्माला आल्याआल्या चार दिवस रडत नव्हते. त्यांच्या औषधांमुळे ते रडू लागले. एका माणसाला वारीला पंढरीला जायचे होते. कंबर खूप दुखत असल्याने जाऊ शकत नव्हता. डॉक्टरांच्या औषधा-मुळेच त्याची वारी घडली. कंबर दुखणे थांबले. एका बाईच्या अंगावर पांढरे गोल गोल चट्टे उठले होते. नवरा आपल्याला ओळखेल का, अशी भीती तिला वाटत होती. डॉक्टरांच्या औषधाने ती बरी झाली. एक तेरा वर्षांचा मुलगा खोकल्याने बेजार झाला होता. पुण्यातील मोठ्या हॉस्पिटलमध्ये उपचार घेऊनही खोकला थांबत नव्हता. डॉ. निकम यांनी त्याला बरे केले. हे अनुभव मी रुग्णालयात समक्ष अनुभवले.

हे सर्व रुग्ण सोलापूर, कोल्हापूर, लातूर, बीड, सांगली, मुंबई, पुणे येथून आले होते. अनेक नामांकित डॉक्टरांकडून उपचार घेऊनही आले होते. पैसा भरपूर खर्च झाला होता. हा शेवटचा उपाय म्हणून येथे दाखल झालेले ही बरेच रुग्ण आढळले. लोकांना येथे बरे वाटत होते. देवदूतच आम्हाला भेटला अशी भावना काहींनी व्यक्त केल्या.

अत्यंत माफक शुल्क असल्याने त्यांना दिलासा मिळाला होता. आजाराप्रमाणे सकाळ, संध्याकाळ जेवणाची सोय रुग्णालयात होती. त्यामुळे इतर नातेवाईकांना त्रास नव्हता. डॉक्टरांची आई व भावजय घरी जेवण बनवून वॉर्डमध्ये पाठवितात. त्यामुळे घरच्या जेवणाचा आनंद पेशंटला मिळतो.

रुग्णालयात फळे व फळांचा रस मिळतो. डॉक्टरांची पत्नी सौ. सुधा निकम यांची मोलाची मदत डॉक्टरांना मिळते. अत्यंत जिव्हाळ्यांनी त्या पेशंटची चौकशी करणे, अडचणी समजावून घेणें, स्वच्छतेची काळजी घेणे अशा अनेक बाबी त्या स्वत: सांभाळतात.

डॉक्टरांना मी सहज विचारले, तुम्हाला मनोमन आनंद केव्हा होतो? डॉक्टर म्हणाले की, रोगी बरा होऊन घरी जाताना. सकाळी नाष्टा व संध्याकाळी ६ वाजता जेवण हा त्यांचा साधा आहार आहे. आई-वडिलांच्याबद्दल त्यांना खूप आदर आहे. ध्येयरूपीवृक्ष बहरून आला आहे. पण गर्वाचा लवलेश कुठेही नाही. सर्वांबरोबर प्रेमाने वागत असतात. समाजावर त्यांचा वेगळा ठसा उभारला आहे.

लंडनमध्ये भरलेल्या होमिओपॅथी चर्चासत्राला त्या देशाच्या आमंत्रणावरून गेले होते. युरोपातून आलेले ७० प्रमुख होमिओपॅथ या चर्चासत्रामध्ये सहभागी झाले होते.

या चर्चासत्रात डॉ. निकम यांनी होमिओपॅथीक रुग्णालयाची कल्पना मांडली तेव्हा जमलेल्या सर्व लोकांनी ती एकदम मान्य केली. अशा प्रकारचे रुग्णालय भारतात पुण्याजवळ पिंपरी येथे आहे, असे म्हटल्यावर सर्वांनी डॉ. निकम यांचे अभिनंदन केले. लंडनच्या दौऱ्यात त्यांनी जर्मन, इटली, पॅरिस, हॉलंड याही ठिकाणी भेटी दिल्या. ते उत्तम लेखक आहेत. राष्ट्रीय स्पर्धेतील सायकलिंगमधील सुवर्णपदक विजेता कमलाकर झेंडे यांच्यावर घाटाचा राजा हे त्यांचे पुस्तक प्रकाशित झाले आहे. त्यांच्या अनुभवावर आधारित होमिओपॅथीच्या विद्यार्थ्यांना उपयुक्त पुस्तक प्रकाशित होण्याचा मार्गावर आहे. क्रीडेमध्ये त्यांना रस आहे. संत साहित्याचे गाढे अभ्यासक आहेत. उत्तम कवी आहेत. भारतीय विद्यापीठात होमिओपॅथी कॉलेजमध्ये ते लेक्चर देतात.

अनेक प्रकारच्या व्याधींनी ग्रासलेल्या व वेदनेने तळमळणाऱ्या रुग्णांना डॉ. अमरसिंह निकम यांचे 'आदित्य होमिओपॅथी रुग्णालय' हे फार मोठे आशास्थान वाटते. 'होमिओपॅथी'चे रुग्णालय सुरू करून डॉ. निकम यांनी या वैद्यकशास्त्राच्या लोकप्रियतेत मोठी भर घातली आहे.

रुग्णालयातील गर्दी आणि गाड्यांचे ताफे पाहिले की, हे आकाश त्यांच्या गरुडभरारीला नक्कीच कमी पडते. इवलेसे रोप गगनभेदू पाहत आहे. त्यांच्या हातातला हा विजयध्वज होमिओपॅथीला सुवर्णदिवस नक्की आणून देईल, यात तीळमात्र शंका वाटत नाही.

भावी काळात होमिओपॅथीला राजाश्रय मिळवून देणे, होमिओपॅथीमध्ये पदव्युत्तर शिक्षणाची सोय करणे, होमिओपॅथी जनमानसात रुजविणे ही त्यांची स्वप्ने आहेत.

सर्वे पि सुखिनः सन्तु।
सर्वे सन्तु निरामयः।

या गीतेतल्या ओळी त्यांनी कृतीत आणल्या आहेत. हा उत्साहाचा खळाळणारा झरा अखंड वाहत राहो. ■